

ΑΙ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑΙ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΕΙΣΑΙ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ

Τὴν 29 Ἀπριλίου 1953, ὁμίλησεν, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας 84 αἰθούσῃ τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν, ὁ τ. Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλοτε Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. *Γεώργ. Πεσμαζόγλου*, περὶ τῶν ὑφισταμένων καὶ δημιουργηθεισῶν δυσχερειῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν. Ὁ ἐκλεκτὸς οἰκονομολόγος ἐχειρίσθη τὸ θέμα του μετὰ τῆς γνωστῆς εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν κοινὸν βαθύτητος καὶ σαφηνείας του, διὸ καὶ ἡ ὁμιλία του αὕτη—23ῃ εἰς τὴν ἐφετινὴν σειρὰν τῶν διαλέξεων τῆς ΑΣΒΣ—ἐκράτησεν ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου του, μετὰ τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο οἱ πλέον διακεκριμένοι παράγοντες τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομικῆς σκέψεως. Τὸ κείμενον τῆς ὁμιλίας παραθέτομεν κατωτέρω.

Συγχά ὑπεστηρίχθη ὅτι, παρὰ τὰ ἱκανὰ χρηματικά μέσα τὰ ὁποῖα ἠντλήσαμεν ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν βοήθειαν, ὁ ρυθμὸς τῆς οἰκονομικῆς μας ἀναπτύξεως ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ βραδύς, τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς ὑψηλόν, τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον χαμηλόν, ὁ προϋπολογισμὸς ἀνεπαρκῆς καὶ ἐλλειμματικὸς, καὶ ἡ διαρκὴς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐξάρτησίς μας ἐπικίνδυνος. Ἡ τοιαύτη δυσμενὴς ἐξέλιξις τῶν οἰκονομικῶν μας πραγμάτων ὀρθῶς ἀπεδόθη εἰς τὴν ἀνευ προηγουμένου καταστροφὴν τῆς πίστεως καὶ τοῦ νομίσματος τὴν ὁποίαν προεκάλεσε ἡ ὀλοκληρωτικὴ σχεδὸν ἀφαίρεσις ὑπὸ τῶν κατακτητῶν τοῦ κινήτου μας πλούτου, ἡ ἔκτοτε δυσμενὴς ἐξέλιξις τῆς διεθνοῦς καταστάσεως — ἐκ τῆς ὁποίας ἐπηρεάζεται ἰδιαίτερος ἡ χώρα μας, ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως — καὶ ἡ παράσις τοῦ πραγματικοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ἐτερομίσθη διὰ τὴν Ἑλλάδα μόνον τὸ 1949. Δὲν ἐξητάσθη ὁμοῦ συστηματικῶς ὁ τρόπος τῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς τοιαύτης καταστάσεως, οὔτε ἡ διαρθρωτικὴ μεταβολὴ ποῦ ὑπέστη ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία μεταπολεμικῶς, συντελεῖ τῆς ὁποίας ἠλλοιώθη τὸ μέγεθος τῶν ἀγοραστικῶν δυνάμεων τοῦ πληθυσμοῦ καὶ μετεβλήθη ἡ σύνθεσις τῶν καταναλωτικῶν του δαπανῶν. Τὴν μεταβολὴν αὐτὴν προεκάλεσαν ὑφιστάμεναι καὶ δημιουργηθεῖσαι δυσχέρειαι, ὅπως εἶναι :

Ἡ ὀλονὲν ἀξαναγομένη ἀνεργία, ἡ ὑπαπασχόλησις καὶ ὁ παρασιτισμὸς ποῦ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνεπαρκῆ ἀνάπτυξιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου ἀυξάνεται ἀλματωδῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς

ἡ τεραστία αὔξεισις τῆς παθητικότητος τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ἡ ὁποία

ση οὕτω ὁ τόπος μας, καὶ αὐτός, τὸν «λευκὸν χρυσόν» του.

Μετὰ 25 ἔτη ἀλογίστου σπατάλης δυνάμεων τοῦ τόπου, δὲν ἔχω ἄλλην ἐλπίδα, εἰμὴ σᾶς, τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὴν διάλεξίν μου, ποῦ ἐλπίζω, λαμπρῶς μορφωνόμενοι εἰς μίαν Σχολὴν μὲ τόσα εὐγενῆ ἰδιαικᾶ, νὰ καταστήτε πράγματι φασιμένα στελέχη τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, ὥστε ἡ αὔριον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν νὰ εἶναι καλύτερα τῆς σήμερον.

οφείλεται εις την ἀπώλειαν τῶν ἀγορῶν τῆς Μεσευρώπης, τὴν μέχρι πρό τινος ὑφισταμένην ὑπερίμνησιν τῆς δραχμῆς ἀπέναντι τῶν ξένων νομισμάτων καί, ἔν τινι μέτρῳ, εις τὴν δυσανάλογον αὐξησιν τὴν ὁποίαν ἐσημείωσαν αἱ διεθνεῖς τιμαὶ τῶν εἰσαγομένων, ἔν σχέσει μὲ τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα μας·

τὸ δημοσιονομικὸν ἔλλειμμα τὸ ὁποῖον προκαλοῦν αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι, αἱ ἠδῆξιμένα ἀνάγκαι κοινωνικῆς προνοίας καὶ μία πολυδάπανος διοίκησις·

αἱ ἐπιβαρύνσεις, τέλος, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἡ ἀνώμαλος διαμόρφωσις τῶν τιμῶν ἔν τῷ ἐσωτερικῷ, ἡ ἀνισος φορολογία, καὶ τὰ ὑπέρογκα κέρδη τὰ ὁποῖα ἀποκομίζει μία ὀρισμένη τάξις.

Αἱ συνέπειαι τῶν δυσχερειῶν τούτων ἀντεμετωπίσθησαν πάντοτε συμπτωματικῶς καὶ μὲ πρόχειρὰ μέσα πού ἐδημιούργησαν νέας νοσηρὰς ἐστίας, αἱ ὁποῖαι, μαζὶ μὲ τὴν κακὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, κατέστησαν ἔτι περιπλοκώτερον τὸ οἰκονομικὸν μας πρόβλημα καὶ ἐδυσχαίραναν τὴν λύσιν του.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, δὲν ἦτο βέβαια δυνατὸν παρὰ τὰ ἀναζητηθῆ καὶ ἡ στοιχειωδεστέρα ἀκόμη συντήρησις τοῦ πληθυσμοῦ μας εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βοήθειαν. Διὰ αὐτῆς ἐπιγορθώθησαν, ἐπίσης, αἱ πλεῖσται τῶν ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφῶν, ἐκαλύφθησαν αἱ στρατιωτικαὶ δαπάναι εἰς τὰς ὁποίας ἠναγκάσθημεν νὰ ὑποβληθῶμεν· καὶ εἰς αὐτὴν οφείλεται ἡ ἔν τινι μέτρῳ ἀρξαμένη ἀνασυγκρότησις τῆς οἰκονομίας μας. Τὴν προσωρινὴν ὅμως καὶ εὐκόλον τοιαύτην λύσιν ἀνήγαγον εἰς δόγμα αἱ ἔκτοτε Κυβερνήσεις καὶ δι' αὐτῆς ἐπεδίωξαν τὴν διαρκῆ ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν οἰκονομικῶν μας προβλημάτων καὶ δυσχερειῶν.

Ἐπιρρίψαντες τὸ σύνολον τοῦ βάρους τῶν οἰκονομικῶν μας ἀναγκῶν ἐπὶ τῆς βοήθειας, τὴν ἐδεχόμεθα ἀνεξελέγκτως καὶ ὑφ' οἰουσδήποτε ὅρους παρείχετο αὕτη. Παρημέλησαμεν ὅμως τὴν οφειλομένην προσπάθειαν διὰ τὴν ἐπαρκῆ ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἰδίως θὰ ἔπρεπε νὰ στηριχθοῦν αἱ προϋποθέσεις μιᾶς υγιοῦς καὶ ἰσορροπημένης οἰκονομίας καὶ δὲν ἐλάβομεν ὑπ' ὄψει μας τὸ καιριώτατον πλῆγμα τὸ ὁποῖον ὑφίσταται ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τῆς χώρας, ἅταν αὕτη στηρίζεται διαρκῶς ἐπὶ τῆς βοήθειας διὰ τὰ ζῆση. Βάσει αὐθαιρέτων ὑπολογισμῶν κατεστρώθησαν σχέδια καὶ προγράμματα, διὰ τῶν ὁποίων προεβλέπετο, ὄχι μόνον ἡ μέχρι τοῦ 1952 ἀποκατάστασις πλήρους ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ἡ νομισματικὴ σταθερότης καὶ ἡ πλήρης δημοσιονομικὴ ἐξυγίανσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ δημιουργία τῆς οἰκονομικῆς μας αὐτοδυναμίας.

Ἄλλα τὰ διαθέσιμα ἑλληνικὰ κεφάλαια καὶ αἱ τραπεζικαὶ πιστώσεις—ἓνα μέρος τῶν ὁποίων ἠντλήθη ἐκ τῆς ἐκδόσεως—μαζὶ μὲ ἓνα οὐσιῶδες τμῆμα τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας—ἀνερχόμενον εἰς 92,5 ἑκατ. δολλάρια καὶ 400 ἑκατ. δραχμῶν—διετέθη διὰ τὴν ἴδρυσιν νέων ἐπιχειρήσεων ἢ τὴν αὐξησιν τῆς δυναμικότητος ὑφισταμένων τοιούτων. Ἡ ἴδρυσις ὅμως τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων ἐγένετο χωρὶς νὰ διασφαλισθοῦν τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν κίνησιν των κεφάλαια.

Μοναδικὴν προσπάθειαν, διὰ τὴν σταθεροποίησιν τῶν τιμῶν καὶ τοῦ νομίσματος, ἀπετέλεσε ἡ διὰ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος προσφορὰ χρυσῶν λιγῶν, τὰς ὁποίας, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ εἰς χρυσὸν ἀποθέματός μας, ἐπρομηθευόμεθα εἰς βάρος τῆς Ἀμερικανικῆς βοήθειας. Τὸ μέτρον τοῦτο, μαζὶ μὲ τὰς ἐπανειλημμένας ὑποτιμήσεις τοῦ νομίσματος, ἐνίσχυσε τὸν ἀποθη-

σαυρισμὸν εἰς χρυσόν, καὶ ἡ ἀνεξέλεγκτος χορήγησις πιστώσεων, αἱ ὁποῖαι συχνὰ δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὴν κάλυψιν πραγματικῶν οἰκονομικῶν ἀναγκῶν, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς κερδοσκοπίας ἐπὶ τῆς ἐκπτώσεως τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος. Ὑπὸ τὴν πίεσιν προσκαιρῶν δυσχερειῶν, ἄλλοτε δὲ δημιουργικῶν πιέσεων, ἐλήφθησαν, προχείρως, ἀνυπολόγητα καὶ ἀμελέτητα οἰκονομικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἠδραίωσαν τὴν ὑφισταμένην πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὸ νόμισμα δυσπιστίαν καὶ ἐκλόπισαν ἐκ βάθρων τὴν πίσιν. Οὕτω, κατέστη ἀδύνατος, ὄχι μόνον ἡ δημιουργία νέας ἀποταμιεύσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν πραγματοποιουμένων ὑπὸ τῆς οἰκονομίας μας κερδῶν φυγαδεύεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἢ ἀποθησαυρίζεται.

Ταῦτα πάντα ἐπεδεινῶσαν, ἀπὸ τοῦ κακοῦ εἰς τὸ χειρότερον, τὴν νομισματικὴν μας κατάστασιν, διηύρυναν τὸ ὑφιστάμενον χάσμα μεταξὺ τιμῶν ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ, ἐπέτειναν τὰς πληθωρικὰς πιέσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας μας καὶ κατέστησαν ἀδύνατον τὴν ἐπαρκῆ ἐκμετάλλευσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας. Τὸ ἐθνικὸν μας εἰσόδημα, τέλος, καίτοι ἔφθασε ἢ ὑπερέβη τὸ προπολεμικὸν του ἐπίπεδον, κατανέμεται κατὰ τὸν ἀνισώτερον τρόπον καὶ δημιουργεῖ ἐπικινδύνου ἐκτάσεως κοινωνικὰ ζητήματα. Αἱ προκύψασαι βαραῖαι οἰκονομικαὶ συνέπειαι ἐκαλύπτοντο ἀπὸ τὴν εὐεξίαν τὴν ὁποῖαν προεκάλει ἡ μέχρι πρό τινος παρεχομένη ἀφειδῶς βοήθεια. Ἡ τεχνητὴ ὁμως αὕτη εὐεξία ὠδήγησε εἰς σπατάλην ἀντὶ λιτότητος, εἰς τὴν αὐξῆσιν τῶν κρατικῶν δαπανῶν, διὰ τῆς δημιουργίας πολυτελῶν καὶ ἐν πολλοῖς ἀχρήστον ὑπηρεσιῶν, εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐργασίας ἀντὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ἐντατικῆς προσπάθειας πρὸς ἐπηρεξημένην οἰκονομικὴν ἀπόδοσιν.

II

Τὰ πραγματικὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἐσυνειδητοποιήσαμεν μόνον μετὰ τὸν περιορισμὸν τῆς βοήθειας εἰς τὰ σημερινά της ἐπίπεδα. Τότε ἤρχισαν λαμβανόμενα σπασμωδικὰ καὶ ἀσυνεπῆ μέτρα, τὰ ὁποῖα κάθε ἄλλο παρὰ εἰς τὴν θεωρεῖαν τοῦ ἀδιεξόδου συνέβαλον. Τὰ μέτρα ταῦτα ἀφεώρων εἰς τὴν ἰσοσκελίσειν τοῦ προϋπολογισμοῦ, τὸν ποσοτικὸν περιορισμὸν τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς οἰκονομίας χρηματικῶν μέσων, τὸ σύστημα τῶν εἰσφορῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, διὰ τῶν ὁποίων θὰ περιορίζοντο τὰ μεγάλα κέρδη τὰ ὁποῖα ἀπεκόμεζον οἱ ἔμποροι, ὥστε νὰ καταστή δυνατὴ ἡ προμοδότησις τῶν ἐξαγομένων προϊόντων μας ἀνευ ἐπιβαρύνσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ. Διὰ τῶν μέτρων τούτων ἐπεδιώχθη ἡ ἀνάσχεσις τῶν ἐκδηλωθειῶν πληθωρικῶν πιέσεων, ἡ συμπίεσις τῶν τιμῶν εἰς χαμηλότερα ἐπίπεδα, ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν δυσμενῶν συνεπειῶν τὰς ὁποίας ἔχει διὰ τὴν οἰκονομίαν ἡ ἀνισότης τῶν διαμορφουμένων τιμῶν καὶ εἰσοδημάτων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας καὶ ἡ ὑφισταμένη ἀνισοτιμία μεταξὺ ἀγοραστικῆς δυνάμεως δραχμῆς καὶ τῶν ξένων νομισμάτων.

Οὐδὲν ὁμως μέτρον ἐλήφθη διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πίστεως, οὐδεμία λύσις ἐδόθη διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν ἀνεκμεταλλεύτων πλουτοπαραγωγικῶν μας πηγῶν, ὥστε νὰ δοθῇ κάποια διέξοδος εἰς τὴν ὑφισταμένην ἀνεργίαν καὶ τὴν

ὑπαπασχόλησιν, τὰς ὁποίας ἐπέτειναν τὰ ληφθέντα περιοριστικά μέτρα.

Ἡ ἐπέκτασις τοῦ συστήματος τῶν εισφορῶν καὶ ἡ συνέχισις τῶν προμοδοτήσεων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐπέτειναν τὴν ὑφισταμένην ἀνωμαλίαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῶν τιμῶν, ἀπετέλεσαν μίαν ἔμμεσον ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος, χωρὶς ὅμως τὰ πλεονεκτήματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἀποδώσῃ ὁ καθορισμὸς τῆς πραγματικῆς ἰσοτιμίας τῆς δραχμῆς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα, ἐφ' ὅσον ἐννοεῖται ληφθῶν ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα ὥστε αἱ διαμορφωθείσαι ἤδη ὑψηλαὶ τιμαὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας μὴ ἐκφύγουν τοῦ πρέποντος ἐπιπέδου.

Ἡ προσωρινὴ ὑποτίμησις τῆς χρυσῆς λίρας, ὀφειλομένη εἰς τὰς γνωστὰς αἰτίας, οὐδεμίαν ἐδεργετικὴν ἐπίδρασιν ἔσχε ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως ἢ τῶν τιμῶν, αἱ ὁποῖα ἀπὸ καιροῦ ἔχουν ἀκολουθήσει ἀνεξάρτητον αὐτῆς πορείαν. Ὅταν δὲ ἡ λίρα θὰ ἀνέλκται τὴν θέσιν τῆς εἰς τὰς συναλλαγὰς, αἱ τιμαὶ θὰ ὑψοῦντο καὶ πάλιν σημαντικά. Τὸ ἰσοζύγιον τοῦ κατατεθέντος προϋπολογισμοῦ δὲν ἦτο οὔτε πραγματικὸν οὔτε ὀργανικόν.

Μὲ αὐτὰ δὲν θέλω νὰ ὑποστηρίξω ὅτι ἡ γενομένη προσπάθεια τοῦ 1952 ἀπέτυχε ἐξ ἑλλείψεως ἀγαθῆς προθέσεως ἢ ὅτι δὲν ἐστηρίχτετο εἰς ὠρισμένας, θεωρητικῶς ὀρθὰς, ἀρχὰς, ἀπέτυχε ὅμως διότι δὲν ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς θεραπείας τῶν αἰτίων τὰ ὁποῖα μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὸ σημερινὸν ἀδιέξοδον, καὶ ἐπὶ μέτρων τὰ ὁποῖα ἀντιτίθενται πρὸς ἄλλας, γενικωτέρας, ἐπιδιώξεις τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ἀπέτυχε, ἀκόμη, διότι ὑπῆρξε ἀσυνεπής. Ἀπέβλεπε εἰς τὴν πτωσίν τῶν τιμῶν διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν εισοδημάτων, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου προέβαινε εἰς γενικὴν αὐξήσιν τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων, ἢ ὁποῖα ἄλλωστε εἶχε καταστή ἀναπόφευκτος. Ἐπεδίωκε τὴν οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς παραγωγικότητος, ἐνῶ διὰ τοῦ ποσοτικοῦ περιορισμοῦ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς χρηματικῶν μέσων τὴν ἐμείωνε ἐικινδύνως. Οὕτω, ἐδημιουργήθησαν ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ ἐκεῖναι συνέπειαι τὰς ὁποίας προκαλεῖ ἡ μείωσις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ ἡ αὐξήσις τῆς ἀνεργίας.

Πρέπει, βέβαια, νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἡ περιστολὴ τῶν χρηματικῶν μέσων ἀνέστειλε ὠρισμένας τῶν ἐκδηλωθεισῶν πιέσεων, ὅτι ἐπετεύχθη ὁ περιορισμὸς τῶν διαρκῶς ἀνανεουμένων καὶ αὐξανομένων πιστώσεων, πρὸς τὰς αὐτὰς πάντοτε ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἠγγόνησαν ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ ὑπὲρ αὐτῶν ἀσυνδοσία τοῦ παρελθόντος δὲν ἦτο, πλέον, δυνατόν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπ' ἄπειρον, καὶ ὅτι τὸ Ἐκδοτικὸν Ἰδρυμα, λόγῳ τῆς ὑποτιμήσεως τῆς χρυσῆς λίρας, κατώρθωσε νὰ περιορίσῃ αἰσθητῶς τὴν ἀπώλειαν τῶν εἰς χρυσὸν ἀποθεμάτων του, τὴν ὁποῖαν ὑφίστατο μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης. Ταῦτα, ὅμως, δὲν ἀντισταθμίζουν τὰς βαρύνοντάς συνεπείας, τὰς ὁποίας ἐδημιούργησε ἢ ἐκ τῶν μέτρων τούτων ἀπότομος ὑποστολὴ τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας.

III

Κάθε καλῆς πίστεως κριτικὴ—ὅταν δὲν ἀποτελῇ πολιτικὸν ἔλεγχον—πρέπει νὰ συμπληροῦται καὶ ἀπὸ τί νομίζεται ὅτι θὰ ἔπρεπε, ἢ πρέπει, νὰ γίνῃ. Διὰ τοῦτο

θὰ προσπαθῆσω γὰ ὑποστηρίξω ποία εἶναι ἡ γενικωτέρα κατεύθυνσις πρὸς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν ἀντίληψίν μου, θὰ ἔπρεπε γὰ στραφεῖν αἱ προσπάθειαι μας.

Πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν, ὀριστικῶς πλέον, εἰς τὴν πλαισίωσιν τῶν καταναλωτικῶν καὶ λοιπῶν τακτικῶν μας ἀναγκῶν διὰ τῶν ἰδίων οἰκονομικῶν μας μέσων.

Νὰ καταστήσωμεν, σὺν τῷ χρόνῳ, ρυθμιστικὴν μόνον τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Κράτους, ὥστε νὰ ἐνιαχυθῆ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, ὅταν δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας.

Νὰ ἀποκτήσωμεν ἄρτιον οἰκονομικὸν σχέδιον βάσει τοῦ ὁποίου, μετὰ πάροδον ὀρισμένων ἐτῶν, ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία νὰ δύναται νὰ καταστῆ αὐτοδύναμος.

Νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ Κράτος καὶ τὸ νόμισμα, διὰ νὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ παραγωγικὴ ἐπένδυσις ἐντοπίων καὶ ξένων κεφαλαίων, διότι ἐπ' αὐτῶν κυρίως θὰ στηριχθῆ ἡ ἀξιοποίησις τῶν οἰκονομικῶν μας δυνατοτήτων.

Καὶ νὰ συγκρατήσωμεν, τέλος, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον, τὰ ὄρια τῶν ἐκαστοτε ἐκδηλούμενων πληθωρικῶν πιέσεων, ὥστε νὰ καταστήσωμεν τὰς συνεπειὰς τῶν ἀκινδύνους. Πρέπει πάντοτε νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι ὅταν μία πτωχὴ οἰκονομία—ἢ ἰδική μας—ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοιαύτης ἐκτάσεως πληθυσμιακὸν πρόβλημα μόνον διὰ τῆς ἀξίσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς παραγωγικότητος, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποφύγῃ ἐντελῶς ὀρισμένα πληθωρικὰ φαινόμενα, χωρὶς νὰ δημιουργηθοῦν ἀσυγκρίτως μεγαλύτεροι κίνδυνοι.

IV

Καταναλωτικὰς καὶ λοιπὰς τακτικὰς μας ἀνάγκας, χαρακτηρίζω ἐκείνας αἱ ὁποῖαι δύναται νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν προπολεμικὴν στάθμην διαβιώσεως εἰς τὸν πληθυσμὸν μας, μαζὶ μὲ χρηστὴν διοίκησιν, παιδείαν, δικαιοσύνην, τὴν ἀσφάλειαν τῆς χώρας, καὶ δαπάνας κοινωνικῆς προνοίας, ἀξαναγομένας ἐκ παραλλήλου μὲ τοὺς πόρους τοῦ Κράτους. Αἱ ὑποχρεώσεις αὗται, μὲ ἀνεκτὰς θυσίας καὶ ἱκανὴν προσπάθειαν, εἶναι δυνατόν νὰ καλυφθοῦν διὰ καθαρῶς ἑλληνικῶν πόρων καὶ οὗτο θὰ ἀποκτήσωμεν ἓνα ὀργανικῶς—ἐπιμένο εἰς τὸν ὄρον, **ὀργανικῶς**—ἰσοσκελισμένον προῦπολογισμὸν.

Ἡ προσπάθεια αὕτη δὲν μᾶς ἀπαλλάσσει, βέβαια, τῆς ὑποχρεώσεως νὰ καλύψωμεν τὰς ἐκτάκτους στρατιωτικὰς δαπάνας αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐπιβάλλονται ὑπὸ τὰς σημερινὰς ἐξαιρετικὰς συνθήκας διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῶν ἐλευθεριῶν μας καὶ τοῦ καθεστώτος ὑπὸ τὸ ὁποῖον θέλομεν νὰ ζήσωμεν, οὔτε τῆς ἀνάγκης νὰ ἐξεύρωμεν τὰ ἀπαιτούμενα κεφάλαια διὰ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν μας πηγῶν, ὥστε νὰ καταστῆ ἡ οἰκονομία μας αὐτοδύναμος καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ διαρκῶς ἀξαναγομένου πληθυσμοῦ μας. Τὰ ἀπαιτούμενα ὅμως μέσα, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τοιαύτης ἐκτάσεως δαπάνας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξεύρωμεν εἰς τὰ ἴδια μας μέσα, οὔτε καὶ νὰ ἀναζητήσωμεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βοήθειαν, ὑφ' οὗς τουλάχιστον ὄρους μᾶς παρείχετο αὕτη μέχρι τοῦδε. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ παραμεληθῆ κάθε δυνατὴ προσπάθεια διὰ νὰ ἀζηθῆ ἡ παρεχομένη πρὸς τὴν χώραν μας βοήθεια. Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι : πῶς καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους πρέπει νὰ ἐπιδιοχθῆ ἡ συνέχισις, ἢ

καὶ ἡ αὔξησις, τῆς παρεχομένης βοηθείας, ὑπὸ τὰς σήμερον διαμορφωθείσας συνθήκας. Ἐπιδιώξις αὐθίσεως τῆς χαριστικῶς παρεχομένης βοηθείας—πέραν ἐκείνης ἢ ὅποια εἶναι δυνατὸν νὰ μᾶς δοθῇ ἀβιάστως—δὲν θὰ ἀποβῇ οὔτε ἐποικοδομητικὴ οὔτε ἀποτελεσματικὴ.

Ἄλλης μορφῆς εἶναι ἡ βοήθεια καὶ ἡ ἐνίσχυσις τὴν ὁποίαν δικαιούται νὰ ἀξιῶσθαι ἡ χώρα μας, ὄχι μόνον διὰ τὰς θυσίας εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὑποθέσεως τοῦ ἐλευθέρου κόσμου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σημερινήν της μεγάλην προσπάθειαν. Ἡ βοήθεια πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν παροχὴν ὠρισμένων διευκολύνσεων διὰ τὴν τοποθέτησιν τῶν φυσικῶν καὶ βιομηχανικῶν μας προϊόντων καὶ εἰς τὴν πραγματοποίησιν δανείων ὑπὸ ὠρισμένους εὐνοϊκοὺς ὄρους, ἐκ μέρους τῶν γνωστῶν διεθνῶν ὀργανισμῶν. Καὶ ἡ ἐνίσχυσις αὕτη νομίζω ὅτι θὰ ἀποβῇ, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἐπωφελεστέρα οἰασοδήποτε χαριστικῆς βοηθείας.

Ἡ τοιαύτη ἐπιδιώξις, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ, πρέπει νὰ στηριχθῇ ἐπὶ σαφοῦς καὶ ἐμπεριστατωμένου οικονομικοῦ σχεδίου, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ καθίσταται πιθανοφανὲς ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομία, ἐνισχυομένη οὕτω, δύναται νὰ καταστῇ αὐτοδύναμος, μετὰ τὴν πάροδον ὠρισμένων ἐτῶν. Τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἀφορᾷ τὰ μεγαλεπήβολα καὶ ἀνεδαφικά προγράμματα τοῦ παρελθόντος, οὔτε, βέβαια, ὅπως ὑπεστηρίχθη ἀπὸ τινες μετὰ τοιαύτης ἀκρισίας, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας μας μόνον. Ἡ χώρα μας, ὡς ἐκ τῆς γεωφυσικῆς της συνθέσεως, τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως καὶ τοῦ πληθυσμιακοῦ της προβλήματος, ὑποχρεοῦται, καὶ δύναται, νὰ στηρίξῃ τὴν οἰκονομικὴν της ἀνάπτυξιν ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς φυσικῆς της παραγωγῆς ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς λελογοισμένης βιομηχανικῆς της ἀναπτύξεως.

Λελογοισμένην βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν ἐννοῶ: τὴν δημιουργίαν ἰκανῆς βιομηχανίας, ἢ ὅποια θὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν φυσικὴν παραγωγὴν τῆς χώρας καὶ θὰ ἐξυπηρετῇ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερον μέρος τῶν καταναλωτικῶν μας ἀναγκῶν, τέλος δὲ τὰς ἐξαγωγικὰς μας δυνατότητας, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς των.

Ἡ οἰκονομικὴ ὅμως ἀπόδοσις μᾶς τοιαύτης βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως, διὰ νὰ μὴ στηρίζεται εἰς διαρκῆ καὶ ὑπερβολικὴν προστασίαν, ἢ ὅποια ματαιώνει κάθε προσπάθειαν ἀνυψώσεως τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, προϋποθέτει κατάλληλον σκελέτωσιν τῆς βιομηχανίας, διὰ τῆς κατασκευῆς μεγάλων ἔργων, ὅπως εἶναι: ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἐθνικοῦ δικτύου ἐξηλεκτρισμοῦ, ἡ ἀξιοποίησις τῶν λιγνιτῶν μας καὶ ἡ ἰδρῦσις βασικῶν βιομηχανιῶν, ὡς εἶναι ἡ τοῦ ἄζωτου, τῆς σόδας κλπ.

Ἐὰν διὰ τῆς μέχρι τοῦδε διατεθείσης ἐξωτερικῆς βοηθείας καὶ τῶν ἐξ ἄλλων πηγῶν ἐπενδυνθέντων κεφαλαίων ἐξησφαλίετο ἡ τοιαύτη σκελέτωσις, θὰ εἴχομεν νὰ ἀνησυχῶμεν πολὺ ὀλιγώτερον διὰ τὸ ἰσοζύγιον τῶν πληρωμῶν μας καὶ δὲν θὰ εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ σημερινοῦ διλήμματος νὰ προκαλέσωμεν πληθωρικὰς πιέσεις, διὰ τῆς χρηματοδοτήσεως ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι ἰδρῦθησαν χωρὶς νὰ νᾶ ἔχῃ ἐξασφαλισθῇ ἡ οἰκονομικὴ των ἀπόδοσις, ἢ νὰ ὑποσῶμεν τὰς πληθωρικὰς ἐκεῖνας πιέσεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπέλθουν ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς μας δραστηριότητος.

Τὸ οἰκονομικὸν σχέδιον πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ, ἀκόμη, εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῶν

λοιπῶν πλουτοπαραγωγικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας, διότι ἡ ἀνεπαρκὴς των ἐκμετάλλευσις δημιουργεῖ τὴν διαρκῶς ἀξαναγομένην ὑπαπασχόλησιν, τὸν παρασιτισμόν, περιορίζει τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας εἰς πολὺ χαμηλὰ ἐπίπεδα καὶ ἐπιβαρύνει τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς.

Τὸ σύνολον τῶν ἀπαιτουμένων μέσων διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἐνὸς τοιούτου σχεδίου δὲν θὰ ἐξαρηθῆ ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν βοήθειαν εἰς τὴν πραγματοποίησιν του πρέπει νὰ συμβάλουν τὰ ἀποθησαυρισμένα καὶ τὰ σχολάζοντα εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἑλληνικὰ κεφάλαια. Καὶ ἡ τοιαύτη προσπάθεια θὰ ἐπιτύχῃ, ἐὰν ἀποκατασταθῆ ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν ἐκλόνησαν ἐκ βάρθρων ἀντιοικονομικά, στενόκαρδα καὶ ἀψυχολόγητα μέτρα.

Ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν στερεῖται οὔτε κεφαλαίων οὔτε ἐπιχειρηματικότητος. Τὰ παραγωγικῶς ὅμως ἐπενδυνθέντα κεφάλαια εἰς τὸ ἐσωτερικὸν οὐδέποτε ἔτυγον τῆς ὀφειλομένης ἐκ μέρους τοῦ Κράτους προστασίας. Ἡ διαρκὴς ἀθέτησις συμβατικῶς ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων, ἡ δραχμοποίησης καί, ἐν συνεχείᾳ, ἡ δήμευσις τῶν εἰς ξένον νόμισμα καταθέσεων τὸ 1932· ἡ διὰ τοῦ Νόμου 18 ἐκμηδύνσις ὀλοκλήρου τῆς ἀποταμιεύσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστηρίζετο ἡ προπολεμικὴ οἰκονομικὴ δραστηριότης τῆς χώρας—καὶ ἡ τοιαύτη θυσία δὲν ἐπεβλήθη ἐπ' ὀφειλῆς τοῦ συνόλου ἀλλ' ὑπὲρ ἐκείνων, μόνον, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νὰ μὴ ἐξοφλήσῃ τὰς ὀφειλάς των ἐγκαίρως. Θὰ ὑπενθυμίσω, ἀκόμη, τὰς ἐπανειλημμένας νομισματικὰς ὑποτιμήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐστηρίχθησαν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς βάρος τῶν ἐπιδειξάντων κάποιαν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ νόμισμα· τὰς ἀναδρομικὰς φορολογίας· τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη διὰ τοὺς κατόχους τοῦ χρυσοῦ. Ταῦτα καὶ ἄλλα, τοῦ αὐτοῦ φυράματος, μέτρα κατέστησαν ἀδύνατον τὴν ἐπένδυσιν κεφαλαίων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὴν ἐπαναβίωσιν τῆς ἀποταμιεύσεως.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον προσπαθοῦμεν νὰ δανειζόμεθα ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα, ἔστω καὶ ἐπιβαρυνόμενοι μὲ τὸ σημερινὸν ὑψηλὸν κόστος τοῦ χρήματος. Δὲν ἀποταμιεύομεν διότι ἡ μακρὰ πείρα τοῦ παρελθόντος ἀπέδειξε ὅτι, πρῶτον τὴν ἀποταμίευσιν, τὸ Κράτος πρόκειται νὰ πλήξῃ. Δεπανώμεθα ὅσα κερδίζομεν, ἢ τὰ ἐπενδύομεν εἰς σταθερὰς ἀξίας, διότι γνωρίζομεν ὅτι ὅσα ἀγοράζομεν σήμερον θὰ στοιχίσουν ἀκριβώτερα αὔριον.

Πρῶτον, λοιπόν, βῆμα διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πίστεως εἶναι ἡ μεταβολὴ τῆς νοτροπίας ἀπὸ τὴν ὁποίαν καταλαμβάνομεθα πάντες μόλις καλούμεθα νὰ κυβερνησόμεν. Δημονοῦμεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα πολὺ πτωχὴ διὰ τὰ ἀθετῆ ἀτιμωρητὴ τὰς ὑποχρεώσεις της. Δὲν ἔχομεν τὸ θάρρος νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι διὰ τὰ ἐπανορθωθῶν τὰ τόσα σφάλματα τοῦ παρελθόντος, πρέπει νὰ δώσωμεν ὀρισμένας διασφαλίσεις εἰς τὰ παραγωγικῶς ἐπενδύομενα κεφάλαια, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ἦσαν ἄλλως νοηταί.

Ἀπαλλοτριώσεις καὶ ἐθνικοποιήσεις ἐπιχειρήσεων, ὅταν δὲν προβλέπονται συμβατικῶς, πρέπει νὰ ἀποκλεισθῶν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καίτοι διεθνῶς συγχοροῦνται. Τὸ Κράτος ὀφείλει νὰ σέβεται τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἀναλαμβάνει, πρέπει μὲ κάθε θυσίαν νὰ προβῇ εἰς τὴν μερικὴν ἐπανάρθωσιν ὀρισμένων καταφύρων ἀδικιῶν, νὰ διακανονίσῃ τὸ δημόσιον χρέος καὶ λοιπὰς προπολεμικὰς ὑποχρεώσεις μας, διότι εἴμεθα ἡ μόνη χώρα ἡ ὁποία δὲν προέβη εἰς τὴν τοιαύτην

ΘΕΡΜΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΥΣΙΜΟΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ Κ. ΠΟΛΥΒΙΟΥ Α. ΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Οικονομικός Σύμβουλος του Υπουργείου Βιομηχανίας κ. *Πολύβιος Σαραντόπουλος*, μηχανολόγος του Πολυτεχνείου της Πράγας και διδάκτωρ των Οικονομικών και Πολιτικών Ἐπιστημῶν του Γερμανικοῦ Πανεπιστημίου της Πράγας, εἶναι ἄριστα γνωστός εἰς τοὺς ἐπιστημονικοὺς κύκλους διὰ τὴν ἐμβρίθειαν καὶ ζωτικότητα μὲ τὰς ὁποίας χειρίζεται τὰ θέματα τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς. Ἡ ὁμιλία του τῆς 4 Μαρτίου 1953 εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας 84 αἴθουσαν τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν—13ῃ εἰς τὴν ἐφετινὴν σειρὰν τῶν ὁμιλιῶν τῆς Σχολῆς—περὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς θερμικῆς οἰκονομίας, συν-εκέντρωσε ἐκλεκτότατον ἀκροατήριον ἐπιστημόνων καὶ ὑπευθύνων παραγόντων τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁμιλίας διεξήχθη συζήτησις ἐπὶ τῆς θέσεως, τῶν δυνατοτήτων καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ ἑλληνικοῦ λιγνίτου. Παραθέτομεν κατωτέρω τὸ κείμενον τῆς ὁμιλίας.

Ἡ συμβολὴ τῆς θερμότητος εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πλανήτου μας καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκφρασθῇ δι' ἀριθμῶν ἢ ἄλλων νοητῶν παραστάσεων. Εἶναι, ὁμως, ὅπωςδῆποτε ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ δημιουργία ὀργανικοῦ κόσμου καὶ ζωῆς ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπαρξιν ταύτης.

Ὁ λογικὸς ἄνθρωπος, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς υπάρξεώς του, ἠσθάνθη τὴν εὐνοϊκὴν ἐπίδρασιν τῆς θερμότητος ἐπὶ τῆς ζωῆς του καὶ ἐφρόντισε νὰ ἀποκομίσῃ ἐκ ταύτης ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ὀφέλη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θερμότης τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο προήρχετο ἐκ τοῦ Κόσμου καὶ ὑπέκειτο εἰς τὴν περιοδικότητα τῆς κινήσεως τοῦ Σύμπαντος, μὲ μεταλλαγὰς τῆς ἐντάσεως αὐτῆς, συνοδευομένης ὑπὸ ἀνεξήγητων εἰς αὐτὸν φαινομένων ὡς: καλύψεως τοῦ ἡλίου ὑπὸ νεφῶν, βροχῆς, κε-

ἐκκαθάρισιν καὶ δὲν ἀνέκτησε τὸν πίστιν τῆς. Ἡ λαβοῦσα χώραν πρό τινας νομισματικῆς ὑποτίμησις πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὴν τελευταίαν θυσίαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβλήθησαν οἱ κάτοχοι δραχμῶν μέχρι σήμερον καὶ νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ.

Ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε καὶ εἶναι χώρα πτωχή. Αἱ δυνατότητες ὁμως τῆς οἰκονομίας τῆς εἶναι ἱκαναί. Τὴν ἤτταν τοῦ 1897 διεδέχθη ἡ μέχρι τοῦ 1914 οἰκονομικὴ πρόοδος. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1922 κατώρθωσε ὄχι μόνον νὰ ἀποκαταστήσῃ τοὺς ἐκριζωθέντας ἀπὸ τὸν Πόντον καὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὁμοεθνεῖς μας ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσῃ μίαν καταπληκτικὴν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Παρὰ τὴν κρίσιν τοῦ 1932, ἄνευ τῆς παραμικροτέρας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βοηθείας μέχρι τοῦ 1939, κατώρθωσε ὄχι μόνον νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς μέσων, ἀλλ' ἐδημιούργησε καὶ ἓνα ἀξιόμαχον στρατόν, ὁ ὁποῖος ἀπέσπασε τὸν γενικὸν θάνασμον.

Ἐχομεν λοιπὸν κάθε δικαίωμα νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὰς δυνατότητας τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, ἐφ' ὅσον δὲν τὰς ὑποσκάπτωμεν. Καί, χωρὶς νὰ ὑποτιμῶμεν τὰς δυσχερείας τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζομεν, νὰ ἀποβλέσωμεν μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὸ μέλλον.